

Jaarrede 2022, zoals uitgesproken door de voorzitter van de Vereniging van Hogere ambtenaren bij het Ministerie van Financiën, mr. J. (Jurjen) Glazenburg op 21 april 2022 in de Jaarbeurs te Utrecht.

Geachte leden,

Het is goed om u allen hier te zien. Er waren tijden dat het uitspreken van deze zin minder gedachten opriep dan nu. Want, op een paar uitzonderingen na, hebben we elkaar twee jaar niet gezien. En de afgelopen twee jaar zijn we mensen die we nog graag hadden willen zien, kwijtgeraakt. En verderop in Europa zijn er velen die zich hier veiliger zouden voelen dan thuis.

Dat we hier samen aanwezig zijn is dus bijzonder. Voor mij en hopelijk ook voor u. Daarom nogmaals: het is goed om u allen hier te zien!

In deze Jaarrede neem ik u mee langs de stand van het Ministerie van Financiën, de Belastingdienst, de Douane en DG Toeslagen en de stand van de vereniging.

Ministerie van Financiën, Belastingdienst, de Douane en DG Toeslagen

Sinds mijn vorige Jaarrede, in november 2021, zijn er veel zaken veranderd. Onze drie diensten blijven echter in het nieuws. Vorige week nog een boete van de Autoriteit Persoonsgegevens in verband met FSV. Er is een reële mogelijkheid dat het arrest over box 3 onze collega's veel werk gaat opleveren – zelfs Arjen Lubach besteedde er vorige week aandacht aan. Een deel van de samenleving lijdt nog altijd onder de Toeslagenaffaire, het andere deel voelt het ongemak en onbehagen over het functioneren van de overheid. Gezien de naderende parlementaire enquête hierover is op dit punt nog geen rust te verwachten. Ondertussen bouwt DG Toeslagen aan een nieuwe organisatie en pakt de Douane na de Brexit de opgave rondom de sancties tegen Rusland en Wit-Rusland goed op. Een volgende uitdaging op internationaal gebied voor de Douane, die aangeeft dat de oudste Rijksdienst van Nederland, die dit jaar 425 jaar bestaat, nog steeds een belangrijke functie heeft.

De zorg van de maatschappij richt zich steeds meer ook op de Belastingdienst. De maatschappij lijkt zich pas nu te realiseren dat feit dat de Belastingdienst is gebruikt als "herverdelingsapparaat" van inkomen er voor heeft gezorgd dat veel meer burgers dan vroeger met de Belastingdienst te maken hebben. Vanuit deze massaliteit was het een begrijpelijke reactie van de Belastingdienst om van het aangifte- en aanslagproces een productiegerichte omgeving te maken. Daarbij werden helaas keuzes gemaakt die grote effecten blijken te hebben. De interesse van de maatschappij in deze keuzes is in principe positief, maar naar nu blijkt hebben we onze, "risicogerichte", keuzes nooit goed onderbouwd, danwel de onderbouwing nooit goed vastgelegd. Daardoor is de bedoeling achter die keuzes niet meer te achterhalen, wat leidt tot meer onbegrip in de samenleving. Bij die ontbrekende uitleg achter de keuzes wreekt zich ook de achteruitgang in het vertrouwen dat de samenleving in de Belastingdienst heeft. De

keuzes uit het verleden zagen vooral op "wat gaan we wel doen", zonder te onderbouwen waarom ergens anders minder aandacht aan werd besteed. De samenleving lijkt nu ook te vragen naar een onderbouwing van waarom er naar andere zaken niet gekeken is, bijvoorbeeld om uit te sluiten dat keuzes zijn gemaakt op basis van nationaliteit.

Een betere onderbouwing van de keuzes die in de massale uitvoering worden gemaakt is volgens het bestuur van de VHMf enkel mogelijk door een ruime steekproef uit te voeren op de ingediende aangiften – veel ruimer dan de huidige steekproef. Om de met een uitgebreidere steekproef gepaard gaande werklust handelbaar te houden is echter veel eenvoudiger wetgeving nodig. Waarom wordt bijvoorbeeld de giftenaftrek niet gedefiscaliseerd? Waarom hebben we nog een 500km-regel in de bijtelling voor de auto van de zaak? Waarom moeten kleine ondernemers nog een administratie voeren? Begrijpen we de eigen woning-regeling nog?

Een systeem van voldoening op aangifte, al heel lang gevraagd door de VHMf en haar rechtsvoorgangers, kan de Belastingdienst de mogelijkheid bieden om in plaats van risicogericht aangiften te selecteren, toezicht door middel van een ruime steekproef uit te voeren. Zo'n steekproef, zonder aanzien des persoons, maakt inzichtelijk waar burgers fouten maken en zorgt dat alle burgers "een keer aan de beurt komen". En in ieder geval het gevoel hebben dat ze aan de beurt kunnen komen. Als zo'n VOA-systeem wordt gecombineerd met een groter vertrouwen in de Vooraf Inge vulde Aangifte (VIA), zodat enkel afwijkingen op de VIA hoeven te worden aangegeven en gecontroleerd, zal het aantal aangiften afnemen. Dat biedt meer voordelen: ook het aantal mogelijke momenten dat een burger door de overheid "geraakt" wordt neemt af. Ik gebruik hierbij het woord "geraakt" niet voor niets.

Ik sprak al over de keuzes die in het werk moeten worden gemaakt. Ook buiten de massale processen worden keuzes gemaakt. Als professional zijn onze leden gewend in de dagelijkse uitoefening van hun werk te beoordelen welke zaken fiscaal van voldoende belang zijn om aan te pakken en welke niet. Het vier- of meerogenprincipe is daarbij vanzelfsprekend. Het proces van selectie was er van oudsher op gericht om de werkvloer deze keuze te laten maken. Vanuit het oogpunt van de professional, maar ook van uit het standpunt dat keuzes zo dicht mogelijk bij de burger, en dus op de werkvloer, dienen te worden gemaakt, is het jammer dat er een trend zichtbaar is om deze keuze juist bij de werkvloer weg te halen. Steeds meer wordt op een hoger niveau beoordeeld wat niet, maar voornamelijk wat wel door de professional moet worden opgepakt –zonder dat de werkvloer de keuze wordt geboden om te bepalen wat er dan niet hoeft te gebeuren. Deels komt dit voort uit de organisatie van nieuwe taken van de Belastingdienst, zoals Mandatory Disclosure en Country-by-country reporting, waar informatie op een hoger niveau wordt veredeld en vervolgens met de werkvloer wordt gedeeld, maar ook in het dagelijks werk is er een beweging om de selectie op een hoger niveau te leggen. Bij Groot-O is er bijvoorbeeld een beweging om de selectie steeds meer op Unit-niveau te beleggen. De impact van het zgn. Kiezen, Prioriteren en Toedelen kan groot zijn, bijvoorbeeld op het gebied van de professionele ruimte, maar

ook op de zo gewenste "menselijke maat". Weet dat de OR Groot-O dit project nauwgezet volgt.

Het bestuur van de VHMF ziet dat onze collega's van de invordering een grote opgave staat te wachten. En dan druk ik me nog zacht uit. Naar aanleiding van de coronacrisis is destijds het Besluit noodmaatregelen coronacrisis in het leven geroepen. Daarin is onder meer een bijzonder ruimhartige uitstelregeling opgenomen. Deze regeling had als doel om ondernemers tijdens de coronacrisis tijdelijk extra liquiditeit te geven, waarna de opgebouwde belastingschuld met een ruime betalingsregeling afbetaald kon worden. Zowel de regeling als de bijbehorende mogelijkheid om de regeling laagdrempelig online aan te vragen, waren in 'no time' opgetuigd. Niets dan lof daarvoor voor alle betrokkenen.

Toch is er volgens ons enige reden tot zorg. Inmiddels zijn we namelijk bijna twee jaar verder en hebben circa 278.000 ondernemers nog een gezamenlijke belastingschuld van circa € 20 miljard open staan. Zij kunnen deze belastingschuld straks in vijf jaar gaan aflossen. En dat is veel langer dan de Belastingdienst gewend is. Met zulke aantallen en bedragen is het niet reëel te veronderstellen dat iedereen daar ongeschonden uitkomt. Het is dan aan de Belastingdienst dat goed te managen. En dat is met dit soort aantallen en bedragen bepaald geen sinecure. Gelukkig is dat ook ingezien, want we hebben de nodige vacatures voor de invordering voorbij zien komen. Hopelijk is iedereen op tijd ingestroomd en opgeleid om straks alles in goede banen te leiden. Het bestuur van de VHMF wenst de collega's van de invordering veel succes.

De verhoogde belangstelling van de maatschappij voor de Belastingdienst maakt ook dat er opeens krantenkoppen verschijnen als "Fiscus moet vaker aangifte mkb'er komen controleren, vindt de Kamer"¹, en "Rekenkamer: Belastingdienst treedt nauwelijks op tegen schijnzelfstandigheid"². Het bestuur van de VHMF is het daar volledig mee eens, al dient ook daar te worden besproken wat de medewerkers bij de Belastingdienst dan niet meer doen. Zoals ik al eerder in een Jaarrede heb besproken zou een betere ondersteuning van de medewerkers, bijvoorbeeld door een werkbaar CRM-systeem, daarbij goed kunnen helpen: professionals verdienen professionele gereedschappen. Maar ook hier geldt dat eenvoudiger wetgeving tot minder controle noodzaakt. Al in 2012, bij de commissie Stevens³, heeft het bestuur van de VHMF duidelijk gemaakt dat met de huidige wetgeving een redelijke graad van controle niet uitvoerbaar is. En bij professionaliteit hoort meer vertrouwen in de medewerkers, dus wellicht is er nog wat toezichtscapaciteit te vinden door het werk slimmer in te richten.

De vereniging

Ondanks Corona heeft de VHMF relatief veel kunnen doen het afgelopen jaar. Videoconferencing zorgt ervoor dat we onze leden snel kunnen bijpraten, zoals bijvoorbeeld onlangs over de CAO. We organiseerden een webinar in plaats van een symposium. De

¹ <https://fd.nl/politiek/1434174/fiscus-moet-vaker-aangifte-mkb-er-komen-controleren-vindt-de-kamer-qnd2caTAiGPL4>

² <https://www.ad.nl/economie/rekenkamer-belastingdienst-treedt-nauwelijks-op-tegen-schijnzelfstandigheid~aa13d091>

³ <https://belastingwetenschap.nl/media/1613/bijlagen-bij-het-rapport-fiscaal-toezicht-op-maat.pdf>

vereniging heeft een Manifest gepubliceerd, waarin inzichten over wat nodig is voor de opbouw van vertrouwen zijn vastgelegd. Ook organiseerden we, via de CMHF, een sessie over de ambtseed. We stuurden een oproep aan de ambtelijke leiding om zich achter de dienst en de medewerkers op te stellen en afstand te creëren tussen beleid en uitvoering. We bespreken dit binnenkort met de dienstleiding en de Staatssecretaris. We zitten midden in een cyclus van zgn. Goed Werk Plaatsen, die we samen met de Belastingdienst, het DG Toeslagen en de Douane en de Stichting Beroepseer organiseren. De eerste berichten hierover zijn zeer positief en u kunt zich hiervoor nog inschrijven. Uit deze samenwerking komt dit jaar een publicatie die een betekenisvolle rol kan spelen bij het versterken en heroveren van beroepstrots en beroepseer van de ambtenaar in de Belastingdienst, Douane en bij DG Toeslagen. En....volgend jaar is ons 150-jarig bestaan. Er wordt hard gewerkt om dat het hele jaar door te vieren. Hierover heeft u bij het Financieel gedeelte van de vergadering al iets gehoord en u hoort hierover binnenkort nog meer.

Het bestuur heeft verder nagedacht over de toekomst van de vereniging. Daarbij zijn we in principe tot de conclusie gekomen dat onze aloude uitgangspunten, Vertegenwoordiging, Vakmanschap en Verbinding, het verdienen om gezamenlijk in één vereniging te worden aangeboden. Dit blijkt ook uit feit dat we een vereniging zijn met een, in deze tijd bijzonder, stabiel ledenaantal. Onze financiën zijn gezond, onze boodschap nog actueel. De leden hebben hierin echter het laatste woord en we bereiden daarom een professionele enquête voor om te zien hoe ú daarover denkt.

Het bestuur ziet ondertussen echter wel dat het moeilijker wordt om de taken uit te voeren die we onszelf hebben gesteld: het ondersteunen van die Vertegenwoordiging, dat Vakmanschap en die Verbinding. Dit is geen vanzelfsprekendheid en vraagt continue inspanningen. U heeft de oproep van het bestuur kunnen lezen: vraag niet wat de VMHF voor jou doet, vraag wat jij voor de VHMF kan doen. Terwijl ik dit schrijf wordt er, aarzelend, geantwoord op de mail. Fijn!

Kortom

Bij de drie onder het ministerie van Financiën ressorterende uitvoerende diensten is er voorlopig nog geen sprake van rust. Er komt veel op onze leden af. De doorgaande beweging zeggenschap over het werk weg te halen bij de werkvloer kan de opkomende beweging naar menselijke maat en professioneel maatwerk frustreren – en daarmee ook het werkplezier van de professional. Een betere ondersteuning van het werk levert capaciteit op. De grotere belangstelling van de maatschappij voor belastingheffing en Toeslagen is echter een kans om nu eindelijk een weg in te slaan naar een nieuw systeem dat makkelijker en dus beter te controleren is en minder burgers treft!

Als vereniging staan we voor een druk jaar. Het jaar voor ons jubileumjaar, waarbij we onze leden gaan bevragen, maar ook een appél op hen doen.

Het is dus goed om u allen hier te zien. En om het komende jaar elkaar weer vaker te zien!